

DIN ISTORIA COOPERĂRII MUZEELOR DIN JUDEȚELE DUNĂRENE ALE ROMÂNIEI PE PLAN NAȚIONAL ȘI TRANSFRONTALIER

Emil PĂUNESCU*

Gelu BRÎNCOVEANU**

Prezentul text se bazează pe experiența muzeografului giurgiuvean Emil Păunescu, referitoare la tema enunțată în titlu, în cadrul unei activități pluridisciplinare desfășurate de-a lungul ultimelor patru decenii și valorificate parțial în lucrarea sa memorialistică *Fals tratat de muzeologie*¹.

În toamna anului 1984 s-a înregistrat prima propunere de cooperare între toate muzeele din județele riverane Dunării. Colegii din Reșița, de la Muzeul de istorie al județului Caraș-Severin, au organizat simpozionul „Milenii de istorie în Valea Dunării”, invitându-ne în orașul Moldova Nouă în zilele de 20-22 septembrie. Inclusă în Festivalul Național „Cântarea României” și dedicată celui de-al XIII-lea Congres al PCR, manifestarea a plătit prin aceasta cuvenitul tribut al epocii pentru a obține aprobarea și fondurile necesare. Ea a reunit 35 de comunicări ale gazdelor din Reșița (9), Moldova Nouă și Gornea și ale muzeografilor din Drobeta-Turnu Severin (3), Craiova (4), Slatina (5), Giurgiu (2), Constanța (1), Brăila (1), Galați (2) și Tulcea (6). Emil Păunescu a prezentat o lucrare de sinteză bibliografică privitoare la *Dunărea în timpul războiului de independență*². Participanții au aderat atunci cu entuziasm la ideea preluării și continuării inițiativei reșițene, dar în anii următori nu s-au mai întrunit condiții pentru a organiza asemenea reuniuni.

După 1990, adept al colaborării intelectuale, muzeograful giurgiuvean a abordat tema *Muzeele dunărene – posibilități de cooperare internă și internațională*. A făcut-o la 18 mai 1992, la o sesiune cu incitantul titlu „Are muzeul limite?”, organizată de Comitetul Național Român al ICOM și găzduită de muzeul bucureștean „Grigore Antipa”. La scurtă vreme el a avut ocazia să treacă de la teorie la practică, pentru că în octombrie 1993 la Giurgiu a avut loc primul (și ultimul!) Congres internațional al Culturii Populare Dunărene. Ideea reunirii folcloriștilor și etnologilor din țările dunărene nu era rea, dar atunci a fost compromisă de organizatori incompetenți. Muzeografilor nu au participat cu lucrări, fiind simpli martori, în cazul lui E. Păunescu obligat de funcția în care fusese detașat provizoriu (cea de consilier-șef al Inspectoratului județean pentru cultură).

Devenit director al Muzeului județean „Teohari Antonescu”, Emil Păunescu a organizat, la 28 ianuarie 1995, jubileul de 60 de ani ai instituției,

* Muzeul județean „Teohari Antonescu” Giurgiu.

** Muzeul județean „Teohari Antonescu” Giurgiu.

¹Publicată la Editura Sud, Bolintin Vale, vol. I (2021) și vol. II (2022). O bună prezentare a lucrării a făcut-o dr. G. F. Croitoru, în „Anuarul MNMR”, XXVI, 2023, pp. 311-313.

²*Fals tratat...*, vol. I, p. 109.

invitând reprezentanții muzeelor dunărene la un colocviu colegial și la vernisajul expoziției „Patrimoniu salvat” (la acea dată o premieră pe țară), cu speranța reluării și permanentizării propunerilor de colaborare de la Moldova Nouă.

Cum, în anii următori, la Giurgiu altele au fost prioritățile, iar nici unul dintre celelalte muzee dunărene nu s-a oferit, în 1999 am căutat să redeschidem problema în formule noi. În toamna acelui an, după ce se constata că – din motive financiare – proiectul unei nou propuse „Decade” a acesor muzee nu avea șorți de izbândă, el a fost reiterat pentru bugetul următor, dar nici autoritățile locale, nici Ministerul Culturii nu s-au învrednicit să-i dea curs. Nici proiectul „Eminescu și Dunărea” (croaziera unei delegații reprezentative de la Giurgiu la Viena și retur, pe urmele marelui poet), proiect pentru care se obținuse de la GIURGIU NAV reducerea costurilor de transport cu 50% (!), nu s-a putut materializa, fiind boicotat de o persoană obtuză și răuvoitoare din conducerea Inspectoratului pentru cultură județean. În vara anului 2003, Institutul de Cercetări Eco-Muzeale din Tulcea, prin Muzeul său de istorie și arheologie, a propus suratelor dunărene o expoziție eclectică („Vestigii muzeale la Dunărea de Jos”) și un simpozion științific cu tema „Dunărea – axă a spațiului cultural carpatobalcanic”. Cadrul de desfășurare era Festivalul internațional „Dunărea – fluviu al Europei”, iar interesul autorităților și al presei a mers către componenta folclorică a acestuia. Deși manifestările de la muzeul tulcean au fost onorate de un secretar de Stat (prof. univ. dr. Ioan Opriș), ecoul lor a fost slab. La simpozion au fost susținute 12 comunicări, câte una din partea Drobeta, a Craiovei, a Caracalului și a Călărașilor și câte două din partea Giurgiului, a Brăilei, a Galațior și a Tulcei. Temele propuse de Giurgiu au fost *Intervenții antropice pe Valea Dunării Inferioare și efectele lor*, respectiv *Contribuții la bibliografia turistică a Dunării*.

Grupul de presă „Economistul” (condus de dr. Ioan Erhan) a lansat la mijlocul anului 2002 proiectul unei reviste cu specific danubian. Revista lunară „Dunărea albastră” a apărut trei semestre, iar în redacție și printre colaboratori s-au aflat destui giurgiuveni. Încercarea ei de a face un parteneriat profitabil cu ineficienta Ligă a județelor dunărene a fost un eșec, iar periodicul și-a încetat apariția. În paginile lui, Emil Păunescu a scris despre *Dunărea în preocupările muzeelor din România* și despre *Muzeele dunărene în prim plan* (referindu-se la cele din Tulcea, Giurgiu și Brăila). De asemenea a revenit la subiectul *Podurile dunărene și spațiul românesc* și la *Pledoarie pentru un Institut de cercetări dunărene*³. Alte articole din acea perioadă (privitoare la istoria, dar și la problemele contemporane din Valea Dunării), muzeograful amintit a publicat în presa locală, în săptămânalele „Jurnal giurgiuvean”, „Informația de Giurgiu” și „Cuvântul liber”, precum și în revistele de cultură „Sud” și „Valahia”⁴.

³*Ibidem*, pp. 183, 207, 233, 380-385, 453-456.

⁴*Ibidem*, pp. 476 și vol. II, p. 51, 76-77, 97.

Apropierea datei integrării în Uniunea Europeană a stârnit agitație pe ambele maluri ale Dunării. În toamna anului 2006, 10 muzee situate în regiunea Dunării de Jos și a Mării Negre au semnat un protocol de colaborare (din România: Constanța, Mangalia, Călărași, Oltenița și Giurgiu, iar din Bulgaria: Varna, Dobrici, Dulovo, Silistra și Turtucaia). Timp de aproape doi ani ele au avut întâlniri alternative în cele două țări, în căutarea unor soluții de cooperare transfrontalieră pentru accesarea unor fonduri europene. Primul proiect propus s-a numit *Locuri sacre*, deoarece inițiativa asocierii venise din partea Departamentului de arheologie creștină de la Viena, dar obiectivul nu s-a materializat, din lipsa experienței alcătuirii unor proiecte „eligibile”. La 27 octombrie 2006, muzeele membre ale protocolului intitulat „Arheologie și turism în spațiul danubiano-pontic” s-au întrunit la Giurgiu. Pe lângă experți de la noile birouri regionale și de la firme de consultanță, au fost invitați și reprezentanții altor muzee bulgărești, veniți să adere sau să observe (Ruse, Veliko Tîrnovo, Plevna, Vrața, Sviștov), căci „foamea de bani” era mai mare în țara vecină⁵.

La invitația Fundației „Scrișul Românesc” și a Institutului de cercetări socio-umane din Craiova, Emil Păunescu a susținut comunicări la două ediții ale simpozionului internațional „Românitate și latinitate în Uniunea Europeană”: *Relațiile româno-bulgare din zona transfrontalieră Giurgiu-Ruse între istorie și actualitate* (11 mai 2007) și *O strategie de diplomatie culturală în relațiile româno-bulgare* (8 mai 2008). Tot pe atunci, la invitația Despărțământului ieșean al ASTREI, a scris în „Revista română” despre *O istorie uitată* și despre *Români și bulgari*. La 20 septembrie 2008 el a asistat la vernisajul fotoexpoziției „Dunărea – axă a comunicării interculturale de-a lungul timpului”, proiect inițiat de Direcția pentru cultură din Brăila, cu participarea omologilor din alte 6 județe dunărene, realizat însă la un standard inferior posibilităților, din cauza rupturii existente în majoritatea cazurilor între aceste instituții croite greșit și muzeele locale. La 5 decembrie același an a fost singurul român invitat la masa rotundă „Statul și Patrimoniul” de la Ruse, cu care ocazie a prezentat comunicarea *Spațiul românesc în cadrul politicii europene de păstrare a memoriei culturale*.

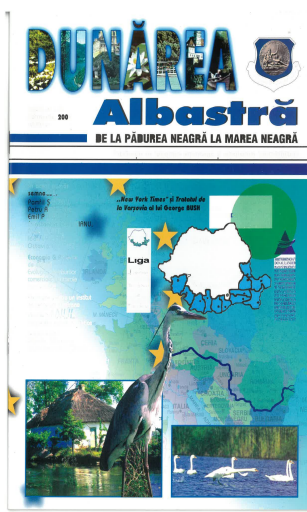
În 2009 au apărut, sub egida Muzeului din Giurgiu, două volume bilingve: *Pentru un viitor împreună / Za etno obščio bădeșce*, Ed. Humanitas și *Tezaure pierdute, tezaure regăsite (Treasure Lost, Treasure Regained)*, Ed. Pelican. În 2010 a fost perfectat un parteneriat al Muzeului giurgiuvean cu Biblioteca regională „Liuben Karavelov” și un schimb de expoziții prin care au fost onorate reciproc Zilele Naționale ale celor două țări riverane. În 2011 s-a participat mai întâi la o expoziție interjudețeană cu Muzeul de istorie din Galați și Muzeul Dunării de Jos, la Călărași, în 20 ianuarie. Tema expoziției („Comisia Europeană a Dunării și navigația”) ar fi impus o colaborare mai largă și o itinerare, dar organizatorii nu și le-au permis. O lună mai târziu, la Giurgiu s-a vernisat a doua

⁵*Ibidem*, vol. II, pp. 46, 50-51.

expoziție din ciclul „Bibliografie bulgară în colecții giurgiuvene”, iar la 30 noiembrie Muzeului județean „Teohari Antonescu” i s-a făcut onoarea de a deschide un târg internațional de expoziții muzeale la Ruse cu expoziția „Centenar Emil Turdeanu”.

În 2012 secția de istorie memorială a Muzeului județean „Teohari Antonescu” și-a făcut o bună reclamă prin grupajul publicat în revista „Balcanii și Europa”, sub titlul *Diplomație culturală în spațiul balcanic*, reunind articole despre cercetările sale referitoare la Dumitru Berciu, Emil Turdeanu și Emanoil Bucuța (în nr. 126, iulie-august 2012). Doi ani mai târziu, în aceeași revistă au apărut articolele *Un periodic uitat* [„Paris-Balkans”] (în nr. 142, martie 2014) și *Un reușit proiect balcanic* [expoziția internațională „Imaginând Balcanii”] (în nr. 144-145, 2014)⁶. În anii ce au urmat despre cooperarea muzeelor dunărene din România s-a vorbit și s-a scris tot mai puțin. La Giurgiu, cooperarea muzeală transfrontalieră a pâlpâit din când în când, cu unele realizări în perioada managerială a lui Ionel Muscalu. În lucrarea memorialistică a lui Emil Păunescu, ce ne-a fost ghid la alcătuirea prezentei comunicări, două dintre ultimele subcapitole poartă un titlu elocvent: *Dunărea – un of permanent*⁷.

Autorii mărturisesc că, după trecerea restricțiilor impuse de pandemie, s-au așteptat la o resuscitare a proiectelor ce vizau reunirea specialiștilor din muzeele situate de-a lungul fluviului. Înfrentând vicisitudinile epocii, bibliografia dunăreană continuă să se îmbogățească, dar circulația informațiilor și schimburile culturale lasă de dorit. Să sperăm că mult așteptata reformă administrativă și îmbunătățiri necesare din legislația domeniului vor contribui la depășirea impasului actual!

⁶ *Ibidem*, pp. 66, 88-89, 96-98, 119-121, 178-179, 205, 209-210, 321-323.

⁷ *Ibidem*, pp. 480-482, 518-521.

Primăria Municipiului Tulcea Consiliul Județean Tulcea Institutul de Cercetări Eco-Muzeale Tulcea
Muzeul de Istorie și Arheologie Tulcea

În cadrul Festivalului Internațional "Dunărea - fluviu al Europei"

organizează simpozionul cultural - științific

Dunărea - axă a spațiului cultural carpato - balcanic

Simpozionul se desfășoară în zilele de 14 august, orele 15 - 19 și 15 august, orele 9 - 13 la sediul Muzeului de Istorie și Arheologie Tulcea din Parcul Monumentul Independenței

Sponsor: Modern Ambient Tulcea

FROM THE HISTORY OF THE COOPERATION OF THE MUSEUMS IN THE DANUBE COUNTIES OF ROMANIA ON THE NATIONAL AND CROSS- BORDER LEVEL

-abstract-

Key words: cooperation, museums, Danube, cross-border relations, memorial history

The communication is based on the experience of the first author, partially evoked in the work *Fals tratat de museologie*, aiming at activities and cultural events carried out between the years 1984-2014 through the collaboration of some museums in the Danube counties (primarily the one in Giurgiu) and by expanding the cooperation in the plan cross-border to regions in Bulgaria, especially after 2006.